SKRYTÉ PRÍBEHY PETRŽALSKÉHO UMENIA

TRASA BERG – PETRŽALKA

Koncom 70. rokov 20. storočia dostala trojica architektov Rudolf Masný, Peter Jančo a Pavol Mrázek za úlohu vytvoriť modernú a ohromujúcu slávobránu úspechov socializmu.

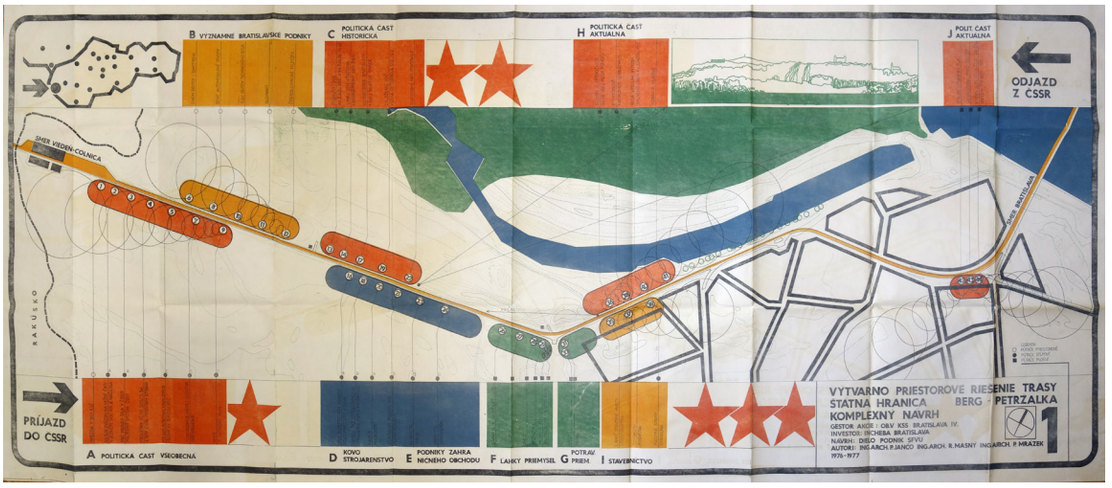

Celková situácia trasy s umiestnením jednotlivých panelov. | Foto: Archív MK

O dvojici architektov **Peter Jančo – Pavol Mrázek** sme už písali v októbrovom čísle Našej Petržalky (10/2024) – v súvislosti so systémom drobnej architektúry s názvom Urbana, v rámci ktorého boli realizované prístrešky pre MHD, kontajnerové stojiská alebo trhové stánky.

V Petržalke pod hlavičkou Stavoprojektu navrhli okrem Domu kultúry Zrkadlový háj, športovej haly na Holíčskej alebo budovy na Haanovej, kde sídli Bytový podnik Petržalka, aj menšie realizácie v podobe dotvorenia urbanizmu niektorých petržalských častí. Obaja figurovali ako spoluatori pri viacerých osadeniach umeleckých diel. Jančo napríklad spolupracoval na dotvorení plochy vo vnútrobloku na Budatínskej, v ktorej centre sa nachádza socha **Pavla Tótha** *Posolstvo mieru* či na nezrealizovanom výtvarnom dotvorení podchodu pri Ekonomickej univerzite. Mrázek je autorom architektonického riešenia monumentálnej plastiky *Holubica mieru* od **Karola Lacka** na Dolnozemskej ulici.

UMENIE

Cesta úspechov

Zaujímavým projektom, zadaným v roku 1977, bolo výtvarné dotvorenie trasy Berg – Petržalka. Išlo o veľkolepý projekt, ktorý mal dodať ceste spájajúcej hraničný priechod Berg s centrom mesta, resp. s mostom SNP, patričný lesk. V librete sa o nej píše takto: *„Trasa štátna hranica Berg – Petržalka je jedným z hlavných vstupov do Bratislavy. Tento vstup je o to významnejší, že do mesta vedie priamo od štátnej hranice, ktorá je hranicou s kapitalistickými krajinami. V takomto súvise je potrebné pozerať sa na trasu Berg – Bratislava ako na jeden zo vstupov na územie spoločenstva socialistických krajín, a je potrebné chápať ju ako priestor, v ktorom si môžu cudzí turisti a návštevníci utvárať prvý dojem o našej krajine a v širšom chápaní o krajinách socialistického tábora.“*

Ideou bolo po celej trase osadiť pútače propagujúce vyspelosť socialistického Československa a demonštrovať idey socializmu. *„Prvé zoznámenie sa s krajinou, do ktorej sa vstupuje, býva obyčajne vodítkom počas celého pobytu. Preto ide o to ukázať, že sa vstúpilo do socialistickej krajiny s rozvinutým priemyselným a poľnohospodárskym komplexom. Vhodné spojenia propagácie významnejších podnikov Bratislavy a politicky aktuálnej propagácie vytvorí komplex prvej informácie s cieľom upriamiť pozornosť na dialektickú jednotu strany – v politike a ekonomike,“* uvádza libreto.

Propagácia doby

Tím architektov **Rudolf Masný**, **Peter Jančo** a **Pavol Mrázek** mal navrhnúť systém a konštrukciu pútačov a ich rozmiestnenie na trase berúc do úvahy schopnosť okoloidúceho (zväčša v automobile) spracovať informáciu, ako aj s prihliadnutím na výhľady na Bratislavu, ktoré sa z cesty vynárajú.

Obsah pútačov bol zadefinovaný do dvoch kategórií: politicko-propagačná a reklamno-propagačná. Prvá mala obsahovať socialistické heslá typu „So Sovietskym zväzom na večné časy“, „Proletári všetkých krajín spojte sa!“ a podobne a mali zobrazovať symboly (kosák a kladivo, hviezda, zemeguľa a holubica...) a dôležité historické udalosti (VOSR, SNP…).

Druhá kategória bola venovaná propagácii významných bratislavských podnikov ako Doprastav, Omnia, Kerametal, BEZ, Slovnaft, atď. O výtvarné spracovanie týchto pútačov sa mali postarať výtvarníci ako **Miloš Urbásek**, **Viktor Hulík**, **Svetozár Mydlo**, **Oto Lupták**, **Oto Bachorík** a ďalší.

Architekti Masný – Jančo – Mrázek boli postavení pred komplikovanú úlohu: vhodne rozvrhnúť jednotlivé pútače po celej trase, ale najmä navrhnúť funkčný konštrukčný systém. Ten vyriešili návrhom troch druhov „kazetových“ pútačov: stĺpové, plošné a priestorové, z ktorých každý mal ešte ďalšie modifikácie, pretože konštrukcia a jej osadenie sa musela prispôsobiť terénu. Pútače s politicko-propagačnou tematikou mali byť natreté načerveno, ostatné mali byť strieborné.

Architekti dali vypracovať jednotlivé statické posudky a komplexne spracovali presné rozmiestnenie pútačov do výkresov a vizualizácií. Obrovská práca, ktorú do projektu vložili, však vyšla z neznámych dôvodov navnivoč a veľkolepá akcia, ktorej hlavným investorom bol Podnik zahraničného obchodu Incheba, sa nakoniec neuskutočnila.

Martin Kleibl

Realizáciu výskumu podporil z verejných zdrojov formou štipendia Fond na podporu umenia.